

(1) ספר שמות פרק כא

(ה) וְאִם אָמַר יֹאמֶר הָעֶבֶד אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדֹנָי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנֵי בְנֵי לֵא אֶצְא חֲפְשִׁי:
(ו) וְהִגִּישׁוּ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוּ אֶל הַדָּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצָע וְעָבְדוּ לְעַלְמִם:

(2) תרגום אונקלוס על שמות פרק כא פסוק ו

ויקרבניה רבונה לקדם דינא . . .

(3) רש"י על שמות פרק כא פסוק ו

אל האלהים - (מכילתא) לב"ד צריך שימלך במוכריו שמכרוהו לו:

(4) אבן עזרא על שמות פרק כא פסוק ו

מלת אלהים כמו מקימי משפט אלהים בארץ.

(5) אבן עזרא פירוש הקצר על שמות פרק כא פסוק ו

אל האלהים - הם הדיינים, והם הכהנים, או השופטים שהם המלכים, כי התורה ביד הכהנים, ומשנה התורה ביד המלך (דברים יז, יח). ונקראו אלהים כי הם פקידי אלהים בארץ.

(6) רמב"ן על שמות פרק כא פסוק ו

והגישו אדניו אל האלהים לב"ד, צריך שימלך במוכריו שמכרוהו לו (מכילתא) ואמר ר"א כי נקראו השופטים אלהים בעבור שהם מקיימי משפטי האלהים בארץ ולדעתי יאמר הכתוב והגישו אדניו אל האלהים, עד האלהים יבא דבר שניהם (להלן כב ח), לרמוז כי האלהים יהיה עמהם בדבר המשפט, הוא יצדיק והוא ירשיע וזהו שאמר (שם) אשר ירשיעון אלהים, וכך אמר משה כי המשפט לאלהים הוא (דברים א יז) וכך אמר יהושפט כי לא לאדם תשפטו כי לה' ועמכם בדבר משפט (דהי"ב יט ו)

(7) וכן אמר הכתוב אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט (תהלים פב א), כלומר בקרב עדת אלהים ישפוט, כי האלהים הוא השופט וכן אמר ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' (דברים יט יז) וזה טעם כי לא אצדיק רשע (להלן כג ז) על הפירוש הנכון ובאלה שמות רבה (ל כד) ראיתי אלא בשעה שהדיין יושב ודן באמת, כביכול מניח הקב"ה שמי השמים ומשרה שכינתו בצדו, שנאמר (שופטים ב יח) כי הקים ה' להם שופטים והיה ה' עם השופט:

(8) רב שר הירש על בראשית פרק א פסוק א

אלהים. אנחנו מוצאים את שורש "אלה" בכינוי הרומז שבלשון רבים: אלה. אולם, רעיון הכינוי הרומז שבלשון רבים הופך תמיד ריבוי לאחדות: הרבים העומדים מולנו מתאחדים בכינוי ונעשים לכלל. וכך, שעה ש"אלה" מציין את ריבוי העולם הנגלה, מציין שם "אלוה" את היחיד המיוחד, אשר כוחו ורצונו מאחד את הריבוי והופך אותו לאחדות אחת. באמצעותו, בעצם היחס של הרבים אל היחיד, הופכים הרבים לאחד ולכלל ונעשים עולם אחד. נמצא זה פירוש "אלוה": ריבון העולם, המשליט בו סדר ושם לו חוק ומשפט; והרי זו באמת מידת הדין: ומכאן גם משמעות אחרת של "אלהים": המחוקקים והשופטים של ציבור אנושי בעולמו הקטן של האדם.

(9) רב שר הירש על שמות פרק כא פסוק ו

האלהים. על "אלהים" במשמע של שופטים עמדנו בפי' בראשית א, א. שם הראינו, כי שורש "אלהים" הוא "אלה", הכינוי הרומז בלשון רבים, ולפי זה נתפש המשפט כגורם ההופך ריבוי לאחדות של עיקרון השולט על הכל בשווה, והשופטים הם עושי דברו ובאי כוחו של העיקרון הזה.

(10) "אין קרוי אלהים אלא בית דין שנסמך בארץ ישראל בלבד והם האנשים החכמים הראויין לדון שבדקו אותן בית דין של ארץ ישראל ומינו אותם וסמכו אותן" (רמב"ם, הל' סנהדרין פ"ד ה"ד). הדיינים הראויים לכינוי "אלהים" צריכים להיות "סמוכין" ו"מומחין", והסמיכה צריכה להיות "איש מפי איש עד בית דינו של יהושע ועד בית דינו של משה רבינו" (שם שם ה"א). ואין סמיכה זו אלא בארץ ישראל, היא אדמת התורה, שבה מתאחד ריבוי כל הגורמים הארציים תחת שלטונו של החוק האלוהי האחד והמיוחד:

(11) ספר שמות פרק כב

(ז) אִם לֹא יִמָּצָא הַגָּנֵב וְנִקְרַב בְּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמִלְאֶכֶת רֵעֵהוּ:

(12) תלמוד בבלי סנהדרין נו:

אמר רבי יוחנן: דאמר קרא ויצו ה' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל. - ויצו - אלו הדינין, וכן הוא אומר כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו'. . . כי אתא רבי יצחק תני איפכא: ויצו - זו עבודה זרה, אלהים זו דינין. בשלמא אלהים זו דינין - דכתיב ונקרב בעל הבית אל האלהים.

(13) תורה תמימה על שמות פרק כב פסוק ז

י"ל בטעם הדבר ע"פ הכתוב (דברים א' י"ז) כי המשפט לאלהים הוא, וא"כ מכיון שהוא שופט ודיין יכונה בשם אלהים מקור המשפט, וכעין מ"ש במ"ר פ' וישלח ס"פ ע"ט אמר יעקב להקב"ה, אתה אלוה בעליונים ואני אלוה בתחתונים, דהכונה שהשפיעו כביכול בכח אלהי מגדולתו יתברך, ועיי"ש בנמוקי רמב"ן.

(14) ספר בראשית פרק לג

(כ) וַיֵּצֵב שֵׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

(15) רמב"ן על בראשית פרק לג פסוק כ

ועל דרך האמת הוא כמדרש רבותינו שדרשו רבותינו במסכת מגלה (יה.). מנין שקראו הקב"ה ליעקב אל, שנאמר ויקרא לו אל אלהי ישראל ויש בענין הזה סוד גדול הזכירוהו עוד בבראשית רבה (עט ח) בלשון אחר, אמר לו, אתה אלוה בעליונים ואני אלוה בתחתונים ירמזו למה שהם אומרים תמיד שאיקונין של יעקב חקוקה בכסא הכבוד והכונה שהשכינה שורה בארץ ישראל והמשכיל יבין: